

**אדם שאמר דבר שיש בו משמעות קללה בקטנותו בלא שימת לב
והקללה התקיימה מה יש לומר כדי להרגיע את המצפון שלו**

הנה לענין נדרים נדרי קטן בן עשר (כמו בגיל המקביל למקרה שלך) קי"ל [יו"ד סי' רלג ס"א] שאינם חלים כלל מן הדין בתורת נדר (ולמעשה עי"ש ברמ"א שמכין אותן וכו' כדי להרגילם).

והיה מקום לדמות קללה לנדר, דמאחר שאין דיבור ומחשבת קטן בלא שום מעשה חשיב כלום כמבואר בסוגיות [חולין יב ע"ב ויג ע"א], וה"ה אין לו דיבור [תוס' שם

יב ע"ב ד"ה ותיבעי ומשנ"ב סי' מב סקי"ג ושוע"ר שם ס"ה], ממילא לא שנא לענין נדר ולא שנא לענין קללה.

אולם הראיה מענין נדר יש לדחות דהרי לענין נדר ושבועה קיימא לן [עי' שבועות כו ע"ב ויו"ד סי' רי ס"א וסי' רלט ס"א] שנדר ושבועה בלא דעת אינם כלום, ומכח זה הוכיח הרמ"א [יו"ד סי' רכ סט"ו] שאין צריך דיני תנאים בנדר כדעת הרמב"ן בפרק יש נוחלין, דהרי בלא כוונה לא חלים, ואינו כמו מכר וכיו"ב דגם כשיש מחשבה הפוכה חלים משום שדברים שבלב אינם דברים (עי' קידושין נ ע"א), [ודעתו דלא כתשובות מיימוני בהפלאה סי' ד כמו שציין לדבריהם הרע"א שם, וכן הוא דלא כהרא"ש ספ"ק דנדריים סי' י והלכות גדולות סי' לט וסי' מ כמו שציין בשיורי ברכה שם].

וממילא יש לומר דבקללה הוא דין אחר, דהרי בקללה שמא אין הדין שבלא דעת אינם חלים, ואדרבה מצינו במו"ק יח ע"א בעובדא דהתם דהו"ל כקללה שיוצא מלפני השליט דברית כרותה לשפתים.

אולם יש לדחות דשם היה בצדיק ולכן אמרי' שם בשגגה היוצא מלפני השליט, ובצדיק המקלל הוא דין אחר, וכן מצינו שקללת חכם אפי' על תנאי היא באה [מכות יא ע"א], ומשמע דמי שאינו צדיק אינו כך שהקללה תבוא על תנאי, ויש לציין דבנידוי מצינו [יו"ד סי' שלד סל"ט] דהמנדה למי שאינו חייב נידוי לא חל הנידוי, וזה אפי' בצדיק המנדה, כדמוכח בגמ' [מו"ק יז ע"א] גבי ריש לקיש, אם כי שם לגבי נידויים אפשר שהוא יותר דמי לנדר מצד דיני תנאים ודיני כוונה.

ומה שמצינו בכ"מ שפיו הכשילו אפי' באינו צדיק (כמו ויאמרו לא נעלה במד"ר ר"פ קרח, ועוד) יש מקום לטעון דאחר שכבר נגזרה גזירה הוא ענין אחר.

אולם מצינו בכמה מקומות שיש להזהר שלא לקלל אדם מישראל שמא תחול הקללה גם במי שאינו צדיק, ע"ע סנהדרין ריש קב ברית כרותה לשפתים לגבי יהוא

שאמר יהוא יעבדנו הרבה ונתקיים בו, ועי' באה"ט או"ח סי' רמ בשם של"ה בשער האותיות שלא לומר לתינוק הכלב יקח אותך שלא יזיק לתינוק, והובא בקצש"ע סי' לג סי"ד וסי' קסה ס"ז וכה"ח סי' רמ סקצ"ג ויו"ד סי' קטז סקק"ג וכן בציפורן שמיר לחיד"א אות קפט, ועי' פר"ח יו"ד סי' קטז, ועי' שוע"ר הל' שמירת גוף ונפש סי"ב שאין לקלל אדם מישראל שמא תזיק הקללה וגם הביא משל"ה הנ"ל, וכן מבואר מדברי החינוך, ועי' ב"ק צג ע"א גבי קללת אבימלך שקילל ונתקיים בזרעה ועי' בריקנטי שמות כט, ומיהו יש מקום לומר דבכל אלה היה מקום לחול, דגבי יהוא היה בזה פגם של סרך הודאה בע"ז, ונחשב לו לחטא שגרר חטאים גדולים, וגם גבי אבימלך ה' לו איזה פתחון פה של קפידא על מה שלא אמר לו אשתו היא כמבואר בפסוקים (וע"ע ב"ב קנג ע"א וגיטין לה ע"א).

ויש לציין עוד דדעת הרמב"ן והריטב"א במכות שם דקללת חכם אינה באה על חינוך ממש אלא אם יש קצת טעם בדבר (אולם עי' במאירי שם ובאר שבע סנהדרין צ ע"ב, ועי' ספר חסידים סי' תשסו, ומ"מ גם הבאר שבע תמה מאוד בביאור המאמר לפי שיטתו, ודברי הספר חסידים יש ליישב במי שהקללה יש לה מקום לחול).

א"כ היוצא מזה דגם בלא כוונה כלל ברית כרותה לשפתים אפי' באינו צדיק וממילא יש מקום לדון לגבי קללת קטן.

ויש לציין דברש"י (שמות כא יז) ממעט קטן מקללת אביו שאינו חייב בזה ויל"ע למה הוצרך מיעוט ולמה היה צד לחייבו ואולי ס"ד כיון שקללתו מהני כגדול ס"ד לחייבו, אבל עדיין אינו מיישב, חדא דהרי הא אפי' מעשה גמור אינו מחייב את הקטן כ"ש מעשה כזה, ועוד דא"כ למעט קטן ממקלל חרש, אולם יש לומר על קו' זו השניה דעדיפא מינה קאמר דאפי' באביו חייב דעדיפא לן להשמיע החידוש יותר, ועי' עמר נקא שם שביאר החידוש ברש"י באופן אחר.

ואולי יש ליישב בשינוי קצת דבקללת אביו ואמו נתחדש שהאדם המקלל אחראי על

הנזק שנעשה מקללתו אע"פ שהיה בזה רק גרמא, ולכן חייב מיתה במקלל אביו, וממילא ס"ד שגם בקטן שאין כוונתו כוונה יתחייב ג"כ.

ועי' שער הגלגולים הקדמה לז' שהאר"י נתן תיקון וכפרה למי שקילל את אמו בהיותו קטן, ומ"מ אינו ראה שחל דבר דכל אחד יש לו עכ"פ לכתחילה לבקש כפרה על מעשים רעים שעשה בקטנותו כמ"ש הרמ"א באו"ח סי' שמג ס"א בשם התה"ד ח"ב סי' סד וכמבואר בדברי הפוסקים וכמו שהרחבתי בתשובה אחרת.

ובפנים התה"ד אי' גם קטן שקילל אביו וכו' בינקותו טוב שיקבל כפרה דסימן רע הוא שנעשו מכשולות תחת ידו, והובא בד"מ ביו"ד סי' רמא, וגם זה אינו ראה ברורה שחל דבר, דיש לומר שהמכשול הוא החטא שמבזה אביו ואמו.

ובבא"ח שנה שניה שופטים סכ"ג כתב וקטן שקלל אביו או אמו בקטנותו צריך כפרה בגדלותו כנזכר בספר חסידים וכן מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל ע"כ.

ונראה דבאופן שיש גזירה על האדם מן השמים אז ההכשלה בפה תוכל להתקיים גם על ידי קטן כמבואר בפ"ב דחגיגה גבי אלישע בן אבויה בי"ג בי כנישתא עי"ש.

ומ"מ יש לומר ג' דברים להרגיע אותו אדם, הא' שאפי' אם יש צד בעולם שדיבורו גרם מ"מ הרי כבר חזר בו וקטן היה בלא דעת ומה אית ליה למיעבד ולכה"פ יעשה כפרה משום סימן רע כנ"ל בשם התה"ד.

ב' דהרי קי"ל [משלי כו ב וע"ע מכות יא ע"א וסנהדרין מט ע"א ורש"י שם] קללת חינוס לא תבוא, ואם קילל לחינם למה חושב שקללתו באה, אם לא דנימא שהיה איזה דבר לקללה לחול עליו או שכבר נגזרה גזירה ואז הפה נכשל מן השמים.

וכמו שנתבאר דלפעמים מן השמים מזמנים הדיבור של הקללה על ידי האדם כדי שיצא מפיו לפני שיתקיים והוא דבר המבואר ואין לאדם מה לעשות כנגד זה מלבד להזהר להבא אחר שגלגלו חוב על ידו.

ג' דהרי יש בחירה לאדם אם להתגרש או לא (שבענין זה היה הקללה בניד"ד) וא"כ יש לצרף זה, אע"פ שאינו מוכרח.

ד' שענין גירושין מצוי מאוד בעוה"ר ועכ"פ כיום ודאי כן הוא, ולא נעשה כאן שינוי הטבע שיש הכרח לתלות אותו בקללה בפרט שהדבר נתקיים לאחר כמה שנים.

ואמר לי (לפני כעשר שנים) מו"ר הגרב"ד דיסקין בשם מורו הגר"ש רוזובסקי על שאלה אחרת דעיקר הנזק הוא לא על הקפידא או הקללה עצמה אלא על מה שתולים אח"כ כל מה שיארע מכח הקפידא או הקללה הזו, זה עיקר הנזק שנעשה מכל כיו"ב.

